

Osvrt na knjigu "Jodna kupelj Lipik i njezine toplice", tiskanu 1877. godine

Oto Kraml

Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Lipik

Povijest medicine

UDK 615.838

Prispjelo: 15 svibnja 2001.

Prikazana je knjiga "Jodna kupelj Lipik i njezine toplice", koju je napisao dr. Hinko Kern, kupališni liječnik u Lipiku, 1877. god. Knjiga ima 30 str.

Opisani su: zemljopisni položaj, geološki odnosi, povijesni podaci, fizikalna i kemijska svojstva lipičke vode, indikacije i kontraindikacije za liječenje, te način liječenja i svojevrsni kućni red.

Ovo djelo obogaćuje povijest naše balneologije.

Ključne riječi: knjiga "Jodna kupelj Lipik i njezine toplice"

UVOD

U tiskari "Agramer presse" u Zagrebu tiskana je knjiga "Jodna kupelj Lipik i njezine toplice" koju je napisao dr. Hinko Kern, kupališni liječnik u Lipiku, 1877. godine.

Na obilježavanju 125-te godišnjice osnivanja "Društva slavonskih liečnika u Osieku" i svečanom reprintu "Glasnika" među osnivačima i autorima stručnih priloga nalazimo i dr. Hinka Kerna.

Osvrtom na ovu knjigu želim ponovo podsjetiti na njegov stručni rad, te na temelju toga ukazati na preko stotinu godina tradicije kontroliranoga liječenja u Toplicama Lipik.

Knjiga je napisana stručno i interesantno, a u duhu ondašnjega vremena i jezika.

PRIKAZ KNJIGE

Autor počinje s prikazom zemljopisnoga položaja Lipika u kraljevini Slavoniji, te opisuje i klimatske karakteristike.

Već ovdje iznosi konstataciju: "Istina je, da narod sa svih strana vrvu u Lipik, kao da ide na čudotvorište, a osobito nedjeljom i svetkovinom je tuj živahan život, a liepe nošnje naših seljaka i seljakinja, idilični život hodočastnika pružaju krasnu sliku." U geološkim razmatranjima kaže: "Obzirom na položaj nema dvojbe, da je izvor lipičke kupelji i njezine vode u litavskom vapnu, koj veoma lahko vodu propušta, nu prama Lipiku padajuć prekriven je od silnih nepropustivih slojeva laporače i slinenine, a to je uzrokom, da se voda podzemno u velikoj množini nakupi."

U povijesnom prikazu autor se bavi dokazima da je izvor "već i Rimljanom poznat bio." Spominje dva kamena natpisa nađena u Lipiku sljedećega sadržaja: "Divo Luc.Aurel.Commodo Caes. Patriae Has Thermas Dedicavit Respublic. Jasoru." I drugi natpis: "Thermae Jasorenses H.C."

Nakon turskih ratova značajna je 1741. godina kad "biaše gospodarom ove gospoštine čuveni i hrabri general Trenk." Kad je Barun Trenk izgubio naklonost Beča, carica Marija Terezija pokloni gospoštinu Pakrac s Lipikom obitelji Janković.

Godine 1867. kupelj Lipik dolazi u posjed gosp. Antuna Knolla iz Vukovara. U to doba voda je prirodno izvirala na 4 razna mjesta.

Slijedi prikaz arteškoga zdenca, koji se smatra jednom od prvih bušotina u ovom dijelu Europe, a rađen je radi većih potreba i nedostatka vode.

Početak opisa odaje značaj: "Ovo je spomenik, koj su si u vječitu slavu podigli posjednik gosp. Knoll i mjernik gosp. Žigmondy. Zdenac počeo se bušiti dne 16. siečnja 1869., a dovršio se dne 23. veljače 1870. Dubok je 123°4'9", ..."

Na sljedećim stranicama je opis fizikalnih svojstava vode i lučbena analiza lipičke vode.

Prof. Heller, predstojnik Patološko-kemičkog zavoda u Beču, pozvat bijaše godine 1870. od strane posjednika da preuzme lučbenu analizu.

Ovako izražava svoje mišljenje prof. Heller: "Lipička jodna voda je dakle, kao što iz lučbene analize proizlazi, jod i brom sadržavajući slano-alkalični izvor, kojemu po mnijenju svih balneologa nema para, pošto u svoj Evropi nema drugog izvora, koj bi bio od toli visoke toplotet, koj bi toliko joda sadržavao i toli silnu množinu vode dao. Svojim sadržajem natrona mora se smatrati velikom znanstvenom riedkošću, a radi ugljikove kiseline, koja je stranom prosta, stranom utajena, od osobitog je lječitbenog djelovanja, i kad se u njoj kupaš, i kad ju piješ."

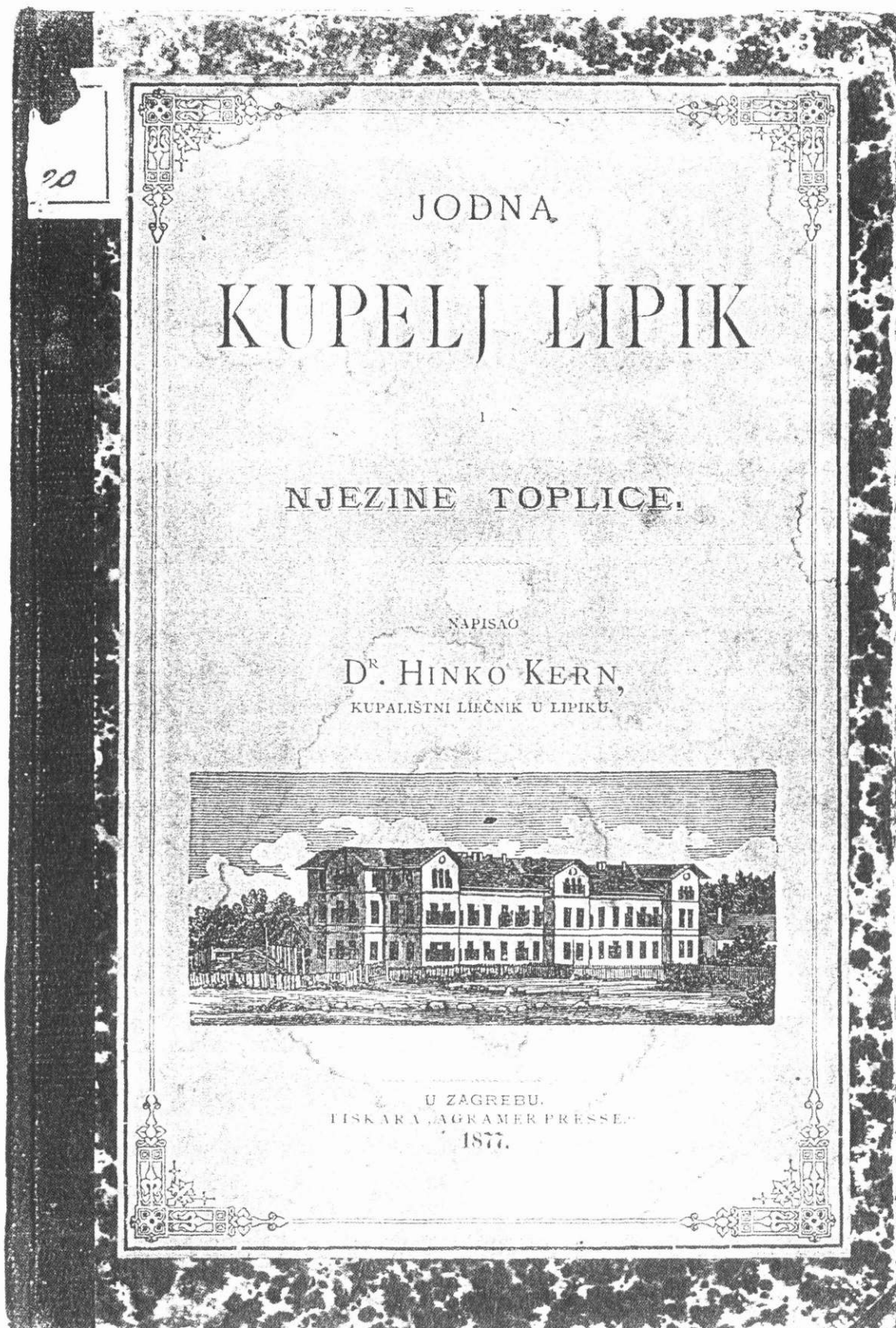
Slijedi detaljan prikaz primjene ljekovite lipičke vode: a) voda za napitak, b) kao kupelj. Objašnjava djelovanje pojedinih sastojaka: joda, ugljično-kiselog natrona, chlornatrijuma, shlapljivih sastojina (ugljikove kiseline).

Navode se detaljne indikacije - "Bolesti, u kojih se lipička voda upotrijebljuje":

- A. Bludobolja
- B. Škrofuloza
- C. Diatheze
- D. Isciedci
- E. Bolesti ženskog spolovila

Kontraindikacije - "Bolesti, u kojih se lipička voda upotrijebiti nesmije": "Sve bolesti dakle, koje bolesniku sile troše, kao rak sušica, cingota, omeknuće moždjana, suhotica hrbtenjače itd. izključene su od liječenja lipičkom vodom." Nadalje, "srčane mane, aneurizme krvnih žila, sarkomi, biesnoća, padavica, smetnje u kolanju krvi u trbuhu primjerice kod ciroze jetara, te zatvora vratlene žile-krvice."

Nakon stručnoga dijela na redu su poglavlja o praktičnim uputama za korisnike Kupelji Lipik.

SLIKA 1.
Naslovna strana knjige "Jodna kupelj Lipik i njezine toplice"
PICTURE 1
Book cover "Iodine Bath Lipik and Its Thermal Resort"

Sadržaj.

	Strana
Položaj i podnebjje	3
Geologički odnošaji	4
Povjestnica Lipika	6
Artežki zdenac	9
Fizikalna svojstva vode	11
Lučbena analiza lipičke vode	12
Djelokrug lipičke jodne vode u obće	14
Jod	17
Ugljično kiseli natron	17
Chlornatrium	18
Shlapljive sastojine	18
Bolesti u kojih se lipička voda upotriebljuje	19
Bolesti u kojih se lipička voda upotrieбити nesmiije	22
Putovanje u Lipik	23
Prebivalište	23
Gostiona	24
Zabave i veselja	24
Kupelji	25
Kupeljni red	25
Zdravoslovno	26

SLIKA 2.

Karakteristična tipografija u pregledu sadržaja knjige

PICTURE 2

Characteristic typography in book content review

Tada se u Lipik dolazilo cestama (koje su "posvud kamenite i u dobrom stanju"), vlakom do postaja u Barcs-u i Sisku ("U Sisku i Barču pobrinulo se upraviteljstvo kupelji, da mogu posjetioci Lipika ondje naći udobna kola do Lipika."), te brodom do savsko-parobrodarske postaje Gradiška.

"Prebivalište u novo sazidanom Hotel-garni imade za goste u prizemlju i u 2 kata 86 najvećom udobnosti uređenih soba s izvrstnim posteljama." Značajan je podatak o smještajnim kapacitetima, u ono doba u lječilišnim objektima i privatnim sobama "350-400 gosti najedanput uvijek se dobro smiestiti mogu."

Osim liječenja prisutni su i sadržaji za zabavu, veselje, izleti. "Sadašnji, novo urešeni i znatno povećani perivoj shodan je za svakovrstnu šetnju. Stalna glasbena kapela, koju je uprava najmila, svira svako jutro i veče blizu izvora u sredini velikog

perivoja najljepše i najnovije komade, te razveseli občinstvo kroz celu sezonu svojimi dobrimi produkcijami. U prostorijah gostione imade 25 novina u 5 raznih jezika (njemački, hrvatski-srbski, magjarski, talianski i francezki), što političkog, što beletrističkog sadržaja, a u dvorani stoji glasovir, koj je gostom na raspoloženje."

Na kraju slijedi svojevrсни kućni red u kojem su ujedno i upute gdje se i kako uporabljuje voda za liječenje.

"Koliko koj bolestnik u Lipiku ostati mora, to se u obće unapried ustanoviti neda, jer to zavisi od vrsti bolesti i od individualnih odnošaja. Obično se upotriebe 30 kupelji.

PORABA VODE ZA KUPELJ I NAPITAK nije nipošto neznatna stvar, te se uvijek liečniku prepustiti mora, kad se koja lječitba upotrieбити ima, da ne bi se porabom jedne i druge vrsti sile bolestnikove preveć trošile i slabile."

Ovo je važan savjet, kojeg se i suvremena balneologija mora pridržavati.

Kao preteča tjelovježbe i kinezioterapije može se shvatiti sljedeća odredba: "Hodanje u čistom zraku pospješuje djelovanje jodne vode, osobito je dobro jutrom se prošetati, time se i rudna voda bolje rezorbira."

Autor ne zaboravlja niti dijetetske mjere, te daje osnovne savjete. Spominju se i ovisnici: "Onaj koj je duhandžija, neka i dalje puši, samo neka nepuši pijuć jodnu vodu ili odma kako je popio."

KOMENTAR

Knjiga je pisana prije 124 godine, te predstavlja dragocjenu povijesnu vrijednost kako za Lipik, tako i za suvremenu balneologiju koja je nepravедno zapostavljena.

Bitno je autorovo poznavanje problematike i potanko iznošenje sastava i djelovanja lipičke vode, te indikacija i kontraindikacija u liječenju.

U ono doba knjiga je služila stručnoj svrsi, a mogla je biti korištena i za promidžbene namjene.

Treba se diviti snazi i znanju jednoga kupališnoga liječnika, da u ono vrijeme napravi takvo djelo.

LITERATURA

1. Belicza B. 125-ta obljetnica konstituirajuće skupštine "Društva slavonskih liečnika u Osieku" održane 15. prosinca 1874. godine. Med Vjesn 1999; 31(1-4): 11-6.
2. Kern H. Jodna kupelj Lipik i njezine toplice. Zagreb: Agramer presse; 1877.

REVIEW OF THE BOOK "IODINE BATH LIPIK AND ITS THERMAL RESORT", PRINTED IN 1877

Oto Kraml
Special Hospital for Medical Rehabilitation Lipik

ABSTRACT

The presented book is "Iodine Bath Lipik and Its Thermal Resort", written by Dr. Hinko Kern, bath doctor in Lipik, in the year 1877. The book consists of 30 pages.

Described are: geographic location, geological relations, historical data, physical and chemical qualities of Lipik water, indications and contraindications for treatment, as well as mode of treatment and certain house rules.

This work enriches the history of our balneology .

Key words: the book "Iodine Bath Lipik and Its Thermal Resort"